

دانشگاه باقرالعلوم

پایان نامه کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی
گرایش اخلاق

عنوان:

موانع و راهکارهای گرایش تربیت دینی جوانان
به معنویت از دیدگاه امام خمینی (ره)

استاد راهنما:

حجة الاسلام دکتر حسن خیری

استاد مشاور:

حجة الاسلام دکتر حسن معلمی

نگارش و پژوهش:

طاهره آشفته یزدی

۱۳۸۸

فهرست مطالب

عناوین

صفحه

کلیات	۱
۱- بیان مسئله	۱
۲۵- اهمیت و ضرورت موضوع	
۳۹- اهداف	
۴۹- سؤالات تحقیق	
۹- روش تحقیق	
فصل اول: ادبیات تحقیق	
۱۱- مقدمه	
۱۲- ۱- ۱- کلیدواژه‌ها	
۱۱۴- ۲- تاریخچه تحقیق	
۱- ۳- نمونه کتاب‌هایی که در این موضوع	
۱۵- نوشته شده است	
۱- ۴- نقش دین در تکامل و هدایت نسل جوان	
۱۶	
۱۸- ۱- ۵- تعلیم و تربیت دینی	
۲۱- ۱- ۶- معنویت و ویژگی‌های آن	
۲۵- ۱- ۷- عرفان و ویژگی‌های آن	
فصل دوم: جوان و ویژگی‌های آن	
۲۹- مقدمه	
۳۰- ۱- ۲- دوره نشاط جوان	
۳۰- ۲- ۲- امید به آینده	
۳۱- ۲- ۳- روح پرسشگری و سؤال	

۳۲	۲-۴- تربیت پذیری جوان	
۳۴	۲-۵- الگوپذیری	
۴۰	۲-۶- جوان و فرصت خودسازی	
۴۹	۲-۷- جوان و تفریح	
۵۲	۲-۸- جوان و ورزش	
۵۳	۲-۹- جوان و زیبایی‌خواهی	
۵۷	۲-۱۰- جوان و آزادی	
۵۹	۲-۱۱- جوان و مسئولیت‌پذیری	
	فصل سوم: موانع ایجاد معنویت در تربیت دینی	
	جوانان	
	۶۲ مقدمه	
۶۴	۳-۱- موانع تربیتی	
۶۴	(۱) مشکلات خانواده	
۶۴	(۲) سخت‌گیری والدین در امور دینی	
۶۴	(۳) تضاد ارزشی در رفتار والدین	
۶۴	(۴) تربیت ضد دینی در بعضی از خانه‌ها	
۶۵	(۵) اغطاط خانواده	
۶۵	(۶) محدودیتهای اعمال شده از سوی خانواده‌ها	
۶۶	- شیوه‌ها و ترفندهای دشمنان اسلام	
۶۶	(۱) تضعیف باورها و اعتقادات دینی	
۶۶	(۲) ترویج اباحه‌گری در قالب آزادی	
۶۷	(۳) ارائه معیارهای فرهنگ غرب	
۶۷	(۴) ترویج فرهنگ خوشگذرانی	
۶۸	(۵) دنیاگرایی	
۷۰	(۶) اشاعه فساد- ابتذال و بی‌بندوباری	
۷۱	(۷) ارائه الگوهای غربی	
۷۱	(۸) استفاده ابزاری از گروه‌های مذهبی	
۷۲	(۹) برداشت غلط و نادرست از معارف دینی	
۷۲	(۱۰) وجود شبهات دینی در بین جوانان و عدم پاسخ صحیح	
۷۲	به آنها	
۷۳	(۱۱) رسانه‌های مخرب	
۷۴	(۱۲) رایانه	
۷۴	۳-۲- موانع اقتصادی	
۷۴	۳-۲-۱- فقر	

- ۷۵ -۳ -۲ -۲ - عدم کاروتلاش
- ۷۸ -۳ -۲ -۳ - موانع و مشکلات اشتغال جوانان
الف) افزایش مهاجرت روستائیان به
شهرها ۷۸
- ب) قانون کار و مشکلات استخدامی
۷۸ سازمانها
- ۷۸ ج) جهت و رشد فزاینده آن
- د) پیشرفت تکنولوژی و صنعتی شدن کشور
۷۸
- ۷۸ -۳ -۳ - موانع اجتماعی
- ۳ -۳ -۱ - برخورد نامناسب مبلغان مذهبی یا دینداران
۷۸
- ۳ -۳ -۲ - ناسازگاری میان قول و عمل مدعیان دین
۷۹
- ۳ -۳ -۳ - ناآگاهی جوان نسبت به خود و حقیقت دین
۷۹
- ۸۰ -۳ -۳ -۴ - همنشینی با دوستان ناباب
۸۱ -۳ -۳ -۵ - مدرسه
- ۸۲ -۳ -۳ -۶ - نداشتن مربیان لایق
- فصل چهارم: ایجاد معنویت در تربیت دینی
جوانان
- ۸۳ -۴ -۱ - تربیت دینی
- ۸۳ -۴ -۱ -۱ - نقش خانواده در تربیت دینی
- ۸۶ -۴ -۱ -۲ - نقش خانواده از نظر روانشناسان
- ۴ -۱ -۳ - آموزش معارف دینی و اهتمام به پرورش دینی و
۸۹ معنوی جوانان
- الف: بایدها و نبایدهای فقهی،
۸۹ حقوقی (واجبات و حریمات)
- ۹۰ ب: آموزش مستحبات و مکروهات
- ج: آموزش اصول تربیت دینی و دینداری در
۹۰ جوانان
- ۹۲ د: آموزش قرآن
- ۹۴ : دشمن شناسی †

- ۹۴ (۱) طبیعت
۹۴ (۲) دشمن بیرونی
۹۹ (۳) نفس
۱۰۰ -۲ -۴ دوست نیکو
۴ -۳ - استفاده از فرصتها و توجه به نعمت
۱۰۳ جوانی
۱۰۶ -۴ -۴ -۴ نظم در امور زندگی
۴ -۵ - مثبت درمانی و برجسته ساختن ویژگیها و
۱۰۸ رفتارهای پسندیده
۱۰۹ -۴ -۴ -۶ ازدواج
۱۰۹ -۴ -۴ -۶ -۱ سنت رسول الله ﷺ
۱۰۹ -۴ -۴ -۶ -۲ -۲ محبوب خدا
۱۰۹ -۴ -۴ -۶ -۳ -۳ حفظ کننده نصفدین
۱۱۰ -۴ -۴ -۶ -۴ برتری نماز متأهل
۱۱۱ -۴ -۷ جوان و راههای عملی تزکیه نفس
۴ -۸ - آشنا کردن جوان با وظایف و مسئولیتها
۱۱۶
۱۱۶ -۴ -۸ -۱ - مسئولیت بینش صحیح نسبت به اسلام
۱۱۷ -۴ -۸ -۲ - عمل به اسلام واجب است
۱۱۷ -۴ -۸ -۳ - دعوت به اسلام واجب است
۱۱۸ تذکری به جوانان
۱۲۱ جمع بندی و نتیجه گیری
۱۲۷ حسن ختام
۱۲۸ پیشنهادات

کلیات

بیان مسئله

نیاز به معنویت بزرگترین و مهم‌ترین دغدغه بشر است. جوان مدرن امروز بحسبی دریافته است که نمی‌تواند بدون معنویت به حیات و زندگی خویش ادامه دهد، اما نوع برداشت از معنویت در بطن زندگی امروز که آمیخته به مدرنیته شده و پدید آمدن مکاتب و نحله‌های معنوی و شبه معنوی باعث شده جوانان ما به سمت عرفان‌های کاذب روی آورند.

نقطه آغاز عرفان‌های دروغین غربی، بحران معنویت است. بحران معنویت بنیاد تمدن غرب را متزلزل کرد و زندگی به سبک غربی برای مردم غیر قابل تحمل شد و در پی این بحران‌های معنوی و معرفتی، جنبش‌های دانشجویی در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ آمریکا و اروپا را فراگرفت. این امر باعث شد تا بعد از سال‌ها کنار گذاشتن دین و کوشش برای حذف معنویت و باور به عالم ماورای ماده، غرب در صدد ترمیم افکار و آرای خود برآمده و به ترویج و اختراع جریان‌های متنوعی به نام معنویت، عرفان و حتی ادیان جدید نماید تا شاید بتواند پاسخی در برابر تمنای فطری خداجویی و معنویت انسان داشته باشد.^۱

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و گرایش مسلمانان جهان و بویژه جوانان کشورمان به معنویت، هجوم افکار مکتب‌های انحرافی و مدعیان عرفان‌های کاذب شدت بیشتری یافت و این عرفان‌های دروغین و نحله‌های منحرف، یک تهاجم فرهنگی نرم و پنهان را آغاز کردند که بخشی از اهداف آنها عبارتند از:

۱- نفي عقلانیت در جامعه

^۱ - ماهنامه شمیم یاس، (اجتماعی - سیاسی - فرهنگی)، شماره ۶، ص ۱۲ مقاله از رضا اخوی.

۲- جایگزینی عرفان های دروغین به جای عرفان اسلامی

۳- ترویج بی‌بندوباری و ترک شریعت

۴- ترویج شدید فرقه‌گرایی و ایجاد مکتب‌ها و نخله‌های متعدد به منظور برهم زدن امنیت سیاسی- اجتماعی و اخلاقی جامعه.

از جمله عرفان‌های کاذب وارداتی از شرق می‌توان به: سای‌بابا، آشو، کریشنا و عرفان رام‌الله و از غرب به نام‌های عرفان مسیحیت و عرفان یهود و عرفان‌های آمریکایی چون عرفان سرخپوستی و عرفان اکنکار اشاره کرد.

برطبق آمار این فرقه‌ها در آغاز دهه ۷۰ میلادی در غرب، ۷۸ فرقه و در آغاز دهه ۹۰ میلادی ۳۵۰ فرقه بود، ولی امروزه تعداد آنها در غرب بیش از ۲۵۰۰ فرقه می‌باشد که این فرقه‌های شبه عرفانی برهفت محور کلی تقسیم می‌شوند:

۱- عرفان‌های هندی

۲- عرفان‌های آمریکایی

۳- عرفان مسیحیت

۴- عرفان یهود

۵- عرفان چینی

۶- فرا علم (فرا روان شناسی)

۷- زبان تصویری یا سینمای ماوراء

از این فرقه‌ها و جریان‌های معنویت‌گرای نوظهور به نام ادیان عصر جدید، ادیان بدیل، ادیان مجازی و... یاد می‌شود ولی بیشتر به عنوان جنبش‌های نوپدید دینی در دنیا شناخته می‌شوند.

از سوی دیگر در داخل کشور نیز صوفیه و دراویش تحت عناوین مختلف مثل: شاه نعمت‌اللهی، نقش‌بندیه و گنابادیه که به طور گسترده و هدفمند مشغول ترویج افکار خود، نشر کتاب و جمع‌آوری طرفداران و ساخت خانقاه‌های متعدد هستند.^۱

در ایران علاوه بر آموزش مستقیم این نوع

^۱ ماهنامه شمیم یاس (اجتماعی - سیاسی فرهنگی) شماره ۶۹ ص ۱۲

عرفان‌های وارداتی که شامل صلیبی‌گری مدرن، بودیسم، عرفان‌های سرخپوستی و یا حتی شیطان‌پرستی و... می‌شود در کلاس‌هایی به بهانه ارتباط با امام عصر (عج) و نیابت از سوی ایشان، افرادی خود را زمینه‌ساز و هموارکننده ظهور آن حضرت معرفی کرده و مریدان خود را مکلف به انجام بی‌چون و چرای دستورات خود می‌کنند.^۱

بی‌شک از آنجا که جوانان ایرانی از کودکی با حبّ ائمه مصومین^۲ و آموزه‌های دینی رشد می‌کنند، لذا گستره فریب‌خوردگان از این طریق براتب بیشتر از دسته‌های دیگر است، البته نباید از تأثیراتی که آموزش‌های غربی بر نسل جوان ما گذاشته غافل بود. لذا باید به دیده‌بانان جامعه که جوانان هستند اهمیت داد و این‌کار بر دوش دانشمندان دینی است که موظفند اصلاح فرهنگی و جهاد فرهنگی نمایند. تعریف صحیح دین را برای نسل جوان بیان نمایند و سؤالات جوانان را کامل پاسخ گویند و عالمان دینی باید در زمینه‌های فلسفی، کلامی، فقهی اسلام را متناسب با نیازهای بشر امروز ارائه دهند و با نگاهی عالمانه به استقبال شبهه‌ها و پرسش‌های جوانان بروند تا اینکه جوانان را از خطرهای مکاتب انحرافی که شعارهایی ظاهرفریب دارند، برهانند.

امام خمینی^۱ می‌فرمایند: «اسلام برای تربیت ما آمده است، تا تبعیت از آن نکنیم، به همه ابعادش تربیت نمی‌شویم. باید کارتان را با خدا درست کنید تا بتوانید. ما جوان‌ها ایمان را لازم داریم که تربیت بشوند به تربیت انسانی یعنی تربیت اسلامی. انسان بار بیایند نه یک کس که هرچه شد، شد. دیگر هرچه بار آمد، شهوات و نمی‌دانم هرچه...»^۲

پیامبرگرامی اسلام^۳ ارزش زیادی برای جوانان قائل بودند و کارهای بزرگ را به آنان واگذار می‌کردند؛ چنان که مصعب بن عمیر را که جوانی لایق بود به نمایندگی خود به شهر مدینه فرستادند تا مردم

^۱ - همان

^۲ - مرتضی‌روحانی، جوان در کلام نور (بیانات حضرت امام در مورد تبه‌کاری هیئت حاکمه ۱۰/۱۰/۱۳۵۷)، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ اول ۱۳۸۱-ش، ص ۱۳.

مدینه را به اسلام دعوت کند. او جوانی کم سن و سال و حافظ قرآن بود.^۱ آن حضرت پس از فتح مکه، عتاب بن اسید را که ۲۱ سال بیشتر نداشت را مأمور رسیدگی به امور مکه نمود و او اولین کسی بود که نماز جماعت را در مکه اقامه کرد. پیامبر^۶ به او فرمودند: «عتاب می‌دانی چرا مسئولیت مکه را به تو سپرده‌ام؟ زیرا تو شایسته بودی، اگر شایسته‌تر از تو می‌یافتم او را مسئول می‌نمودم.»^۲

هنگامی که این رفتار پیامبر^۶ مورد اعتراض پیرمردان قرار گرفت، آن حضرت فرمودند: «سن زیاد دلیل بر فضیلت نیست، بلکه فضیلت دلیل بر بزرگی است.»^۳

لذا جوانان گل‌های جامعه‌اند اگر باغبانان خوبی بالای سرجوانان باشد و آنها را درست تربیت نماید، بهترین میوه را تحویل باغبان می‌دهد. و ما می‌بینیم بسیاری از جوانان مسلمان در اثر ناآگاهی، در دام گروه‌های بی‌دین و منافق افتادند و سر از بی‌دینی و الحاد یا نفاق و آدم‌کشی درآوردند. منشاء این انحراف‌ها چیزی جز جهل به معارف دینی نیست چنان که امام موسی‌بن جعفر^۷ فرمودند: «لَوْ أُتِيتُ بِشَابِّ مِّنْ شَبَابِ الشَّيْعَةِ لَأَيْتَفَقَّهُ لَادَّبْتُهُ»^۴ «اگر یکی از جوانان شیعه را بیام که دنبال شناخت دین نیست او را ادب می‌کنم.»

لذا شناخت عمیق دین وظیفه جوانان امروز ماست تا در این ساحل نجات از امواج فتنه‌ها و تهاجمات در امان باشند.

پیامبرگرامی^۶ می‌فرمایند:

« مَا مِنْ شَابٍّ يَدْعُ لِلَّهِ الدُّنْيَا وَ لَهَا وَ اهْرَبَ شَبَابُهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ اثْنَيْنِ وَ سَبْعِينَ

^۱ - مرتضی فرید، الحدیث (روایات تربیتی)، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۶۳~. ش، ج ۱، ص ۳۴۳.
^۲ - عباس رحیمی، جوان موفق، انتشارات جمال، چاپ چهارم، ۱۳۸۶~. ش، ص ۱۵.
^۳ - مرتضی فرید، الحدیث، ص ۳۴۲.
^۴ - محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۱۴.

صَدِيقًا»^۱ «هر جواني که دنيا و آلودگي‌هاي آن را رها سازد و جواني خود را به عبادت خداوند متوجه سازد، خداوند پاداش هفتاد و دو صديق را به او عطا نمايد.» حال که مي‌بينيم در آموزه‌هاي ديني اينقدر اهميت به جوان داده شده پس بر دانشمندان ديني لازم است که به اصلاح فرهنگي، جهاد فرهنگي، زمينه تعريف صحيح از دين را براي نسل جوان فراهم آورند. چون با تحول زمان انسان‌ها و جوامع هم متحول مي‌گردند و اين تحول پرسش‌هاي تازه‌اي را فرا روي دين قرار مي‌دهد و پاسخ‌هاي تازه‌اي را مي‌طلبد. پس بر عالمان ديني واجب است که با اجتهادي پويا در همه زمينه‌هاي فلسفي-کلامي-فقهی، اسلام را متناسب با نيازهاي بشر امروز ارائه نموده و با نگاهی عالمانه به استقبال شبيهه‌ها و سؤالات نسل جوان بشتابند تا جوانان به سمت و سوي مکاتب ظاهر فريب جذب نگردند.^۲

يکي از مشکلاتي که در فهم دين اسلام وجود دارد اين است که جوانان گمان مي‌کنند دين يك سري قوانين است که فايده آن فقط براي بعد از مرگ است و اين در حالي است که احکام اسلام فايده‌اش مربوط به اين دنيا است. براي مثال در مورد بهداشت در اسلام و اهميت آن روايات فراواني وجود دارد چنان که پيامبر^۳ در اين باره به علي^۴ فرمودند: «يا علي عليك بالسَّوَأِ»^۵

اهميت و ضرورت موضوع

نسل جوان هر کشور، يکي از بزرگ‌ترين سرمايه‌هاي آن کشور محسوب مي‌شود. جوانان با استعدادها و امتيازاتي که دارند، نقطه‌ي اميد و نيروي محرکه و مبتکر ملت به حساب مي‌آيند. جوانان آينده سازان جامعه‌اند، يک نعمت بزرگ که خدای متعال به اين ملت

^۱ - محمدباقر مجلسي، بحارالانوار، ج ۴، ص ۸۶.

^۲ - آبتين اميري، مجموعه مقالات کميسيون اجتماعي، نهاد نمايندگي مقام معظم رهبري در امور اهل سنت سيستان و بلوچستان، برگرفته از دين و دينداري در عصر حاضر، تهران، دانشگاه امام حسين، ۱۳۸۱-ش، ص ۶۵.

^۳ - علي اکبر اسكندري، مجموعه مقالات کميسيون اجتماعي، ص ۳۶۶.

^۴ - شيخ حر عاملی، وسائل الشيعه، ج ۱، ص ۳۶۶.

داده این است که اکثر جمعیت کشور ما جوانند و چون دوره جوانی دوران درخشندگی زندگی یک انسان است، لذا برای این‌که در این دوران جوان دارای اقتضائاتی است که زمینه انحراف او فراهم است لذا باید در تربیت او اهتمام ورزید و در این دوره گرچه چندان طولانی نیست، اما آثارش یک آثار ماندگار و طولانی در همی زندگی انسان است.

شناخت جوان و ویژگی‌های جوانی، برای بهره‌مندی هرچه بیشتر و بهتر از جوانی و پرورش میوه‌های شیرین این دوران یک ضرورت و نیاز اساسی است.

فقط در صورتی می‌توان دستوری قابل اجراء و برنامه‌های صحیح ارائه داد که ابعاد روحی و شخصیتی جوان با دقت فراوان، در آن برنامه رعایت شده باشد وگرنه چه بسا زیان جبران ناپذیری گریبان جوان و جامعه بشود.

از این روی شناخت و بینش صحیح در امر جوانان برای راهیابی و راهنمایی آنان یک امر لازم و ضروری است. همان‌گونه که غفلت از شناخت جوانان و راه‌های تربیت آنان و بی‌تفاوتی در حق ایشان، ظلمی درباره آنان و مجموعه اطرافیان و خود انسان است.^۱

نسل جوان که امروزه هدف شوم‌ترین ترفندها و توطئه‌های استعمار قرار گرفته و عمده‌ترین راه شکست انقلاب نیز در همین شیوه خلاصه می‌شود، چرا که کشور ایران دارای جمعیتی جوان و سرنوشت کشور در گرو صلاح جوانان است. چرا که بی‌خبری جوانان از میراث‌های فرهنگی و (دینی) و فراموش شدن سنتها، تهاجم به آداب و رسوم اصیل اسلامی و خرافی خواندن آنها باعث دوری جوانان از فرهنگ بومی و رواج فرهنگ بیگانه می‌گردد.^۲

با توجه به چنین موقعیتی لازم می‌آید که به موضوع و موانع و راهکارهای تربیت دینی جوانان به معنویت پرداخته شود.

۱- محمد علی خادمی کوشا، جوان در پرتو اهل بیت &، قم، نشر مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ اول، ۱۳۸۲~، ش، ص ۳۷.

۲- پایان‌نامه غلامرضا امامی زاده، جوانان بایدها و نبایدها، بهار ۱۳۸۲~، ش، برگرفته از کتاب غربزدگی جوانان از حمید مکارم شیرازی، تهران، انتشارات سازمان تبلیغات، چاپ اول، ۱۲/۷۶، ص ۱۷.

به نظر روان‌شناسان دوره بلوغ و جوانی آخرین مرحله‌ای است که انسان می‌تواند شخصیت خود را تغییر دهد و می‌تواند افکار و عادات و عقاید و تمایلات خود را عوض نماید. و این وقتی میسر است که جوان ابعاد روحی و شخصیتی خودش را بشناسد. نیروی کارآمد و فعال جامعه جوانان هستند. جوانان مرکز نیرو و امید و ابتکار عمل هستند.

رهبر فرزانه انقلاب معتقدند که: «سه خصوصیت بارز در جوانان است؛ اگر آنها مشخص شود می‌توان آنها را به راه اسلامی هدایت کرد. آن سه خصوصیت عبارت است از: انرژی، امید، ابتکار. چون اسلام چیزی که از ما می‌خواهد همین است که استعدادهاي خودمان را به فعلیت برسانیم.»

حضرت امام خمینی^۱ به تبع نگرش اسلام به جوانان، در نظام جمهوری اسلامی ایران، کرامت و عزت و تربیت دینی و باور استعدادهای خویش را به جوانان آموخت. تغییر رژیم شاهنشاهی به نظام جمهوری اسلامی، بهترین فرصت را برای بازسازی معنوی و هویتی در اختیار جوانان قرار داد. هنر بزرگ امام بزرگوار در این بود که به جای بی‌توجهی به سرنوشت ملت، بخصوص سرنوشت جوانان، عشق به سرنوشت ملت و عشق به سرنوشت جوانان و اهمیت فوق‌العاده به آنها داد.^۱

تمام تشکیلاتی که در اسلام از صدر اسلام تا حالا بوده است و تمام چیزهایی که انبیاء از صدر خلقت تا حالا داشتند، و اولیای اسلام تا آخر دارند، معنویات اسلام است. عرفان اسلام است، معرفت اسلام است، و آنچه در رأس همه امور این معنویات واقع است؛ غایت نهایی معرفی خداست و عرفان اسلام.^۲

و همه می‌دانیم هدف تهاجم عرفان‌های کاذب جوانان هستند و مرحله سنی جوانی دارای اقتضاتی است که زمینه انحراف او فراهم است. لذا باید در تربیت او اهتمام ورزید.

^۱ - برخورد شایسته با جوانان در آینه نگاه رهبر معظم انقلاب، تدوین موسسه فرهنگی قدر ولایت، انتشارات موسسه قدر ولایت، تهران، چاپ پنجم، ۱۳۸۶، ص ۲۵.

^۲ - رسول سعادت‌مند، معارف و هدایت‌ها در کلام و خلق امام خمینی^۱، انتشارات تسنیم، چاپ اول، ۱۳۸۵. ش. (برگرفته از صحیفه نور، ج ۱۱، ص ۵۱۰)

امام صادق^۱ می‌فرماید: «علیک بالاحداث فانهم اسرع الی کل خیر»^۱ «جوانان را دریاب، زیرا آنان شتاب بیشتری به هر (امر) نیکویی دارند.»

در روایت دیگری پیامبر اکرم^۲ توصیه به توجه هرچه بیشتر به جوانان دارند و علت این توصیه را قلب پاک، نرم و پذیرای آنان بیان کرده و از خاطره روزهای آغاز مبعث یاد می‌کنند که بزرگسالان و پیران با دعوت و تعالیم ایشان سر مخالفت داشتند و این جوانان بودند که با او عهد و پیمان بستند، به گونه‌ای اشاره می‌کنیم:

«مصعب بن عمیر» جوانی از اشراف زادگان مکه بود که از ویژگی‌های اخلاقی خوبی برخوردار بود. وی چون به محضر پیامبر^۳ شرفیاب شد، اسلام آورد ولی به سبب آزارها و فشارهای دشمن ایمان خود را آشکار نکرد. روزی عثمان بن طلحه او را در حال نماز خواندن مشاهده کرد، به مادر مصعب خبر دادند که پسرش مسلمان شده است. مادر و بستگان مصعب از این بابت خشمگین شدند و او را زندانی کردند، ولی او از ایمان خود دست برنداشت. روزی مصعب بن عمیر نزد پیامبر^۴ آمد و پوست قوچی برتن داشت، پیامبر^۵ به او نگاهی کرده و فرمودند:

« انظروا الی رجل قد نورالله قلبه و لقد رایته و هو بین ابویه یغذیانه بأطیب الاطعمه و البس الباس فدعاه حب الله و رسوله الی ما ترون» «بنگرید مردی را که خداوند دلش را نورانی کرده است. او را در حالی دیدم که پدر و مادرش به او بهترین غذاها را می‌خوراندند و بهترین پوشاک را برتنش می‌کردند، ولی دوستی خدا و پیامبر او را به آنی (زندگی سخت) که می‌بینید واداشت.»^۶

پیامبر مکرم اسلام با چه سازگاری توانست امثال مصعب ابن عمیر را تربیت نماید و امام خمینی (قدس سره) توانست جوانانی را تربیت کند که در انقلاب اسلامی

^۱ - محمد بن یعقوب اسحاق کلینی ورازی، اصول کافی، تهران، انتشارات فرهنگ اهل بیت، ج ۸، ص ۹۳.

^۲ - رک: علی حسین زاده، بررسی مسائل تربیتی جوانان در روایات، تهران، انتشارات حوزه و دانشگاه و سازمان فرهنگی، چاپ سوم، ۱۳۸۶، ص ۳۱.

و دفاع مقدس نقش بسزایی داشتند عزیزان بسیاری برای دفاع از اسلام و ایران عزیزمان بدرجه رفیع شهادت نائل شدند افرادی همانند شهید کاوه - برونسی و... .

حضرت امام خمینی^۱ می‌فرمایند: «انبیای خدا برای این مبعوث شدند که آدم تربیت کنند، انسان بسازند، بشر را از زشتی‌ها، پلیدی‌ها، فسادها و رذایل اخلاقی دور سازند، و با فضایل و آداب حسنه آشنا کنند.»^۱

حضرت آیه الله حاج سید رضا بهاء الدینی می‌فرمایند: «اسلام همه را دعوت به حرکت می‌کند. حرکت تکاملی می‌گوید: بالاتر بروید و چیز بفهمید! وقتی می‌توانی با معارف اسلام آشنا شوی که در مسیر انبیاء باشی. وقتی می‌توانی با معارف اسلام آشنا باشی که در حرکت الی الله کامل شوی. از مسیر تکامل حرکت کنید و بدانید که راه منحصر است به مسیری که انبیاء از آن مسیر رفتند و آن کارها را هم کردند، احیاء کردند. آتش را گلستان کردند. ما اگر نمی‌توانیم آن کارها را انجام دهیم، می‌توانیم یک بنده صالح باشیم، این خدلی قیمت دارد که از بدیها دور و به خوبیها نزدیک شویم.»^۲

انسان امروز باید بداند که معنویت دینی، می‌تواند آرامش، امید، شادمانی، عشق، نیروهای عظیم درونی و صفات عالی الهی را که در جان فرزندان آدم به ودیعه نهاده شده، کشف و شکوفا سازد. خلاقیت و نوآوری، موفقیت، زندگی شادمان، بارزترین پیامدهای رویکرد به معنویت دینی است که عزت و آزادگی و بینش درست و طراوت پاکی و پرهیزکاری و روشنایی را نیز به ارمغان می‌آورد و خشنودی خداوند^۳ را بی‌دریغ به جان‌های آرام بندگان می‌بخشد.^۳

ضرورت خاص این تحقیق:

- ۱- گذر از این بحران جهت تکامل نسل جوان. ۲-
- آشنا کردن نسل آینده برای عبور از این بحران. ۳-
- خارج کردن جوان نسل حاضر و آینده از ناهنجاریهای

۱- همان، ص ۲۳.

۲- دو ماهنامه اخلاقی- تربیتی، شماره ۶، مرداد و شهریور

۱۳۸۷، ص ۲۱.

۳- همان، ص ۶۲.

عدم معنویت. ۴- ارائه راهکارهای معنویت در جوانان از دیدگاه امام خمینی^۱. ۵- جوانان ماهیت گمشده خود را باز یابد. ۶- بازگشت جوان به اصل خویش و اصالت‌های فرهنگی- اسلامی.

اهداف تحقیق

آنچه که عصر حاضر را دچار سردرگمی کرده بحران انرژی نیست، بحران محیط زیست نیست، و... بلکه بحران معنویت بخصوص در جوانان است و تمام بحران‌ها (انرژی، فرهنگی، سیاسی، و...) بازتاب بحران معنویت است متأسفانه هراندازه جوان کمیت گرا، به سوی کمیت پیش رفته به موازات آن از معنویت و کیفیت فاصله گرفته و این به صورت یک معضل در جوامع بشری بخصوص نسل جوان، بخصوص جوامع غربی و جوامع بظاهر متجدد امروزی درآمده و اگر این معضل برطرف نشود مشکلات و معضلات بیشتری در جوامع ما بخصوص جوانان بوجود خواهد آمد.

هدف اول؛ از این تحقیق شناخت چالش‌ها و شناسایی موانع و رسیدن به راهکارهایی که بتوان جوان را به آن سمت و سو هدایت کرد.

هدف دوم؛ شناخت اندیشه‌های امام راحل^۱ و رهنمودهای آن بزرگوار برای اینکه جوانانی شایسته و سرافراز و با ایمان تربیت کرد.

سوالات تحقیق:

- سوال اصلی

موانع و راهکارها و شاخصهای اصلی معنویت گرای اسلامی از منظر امام خمینی (قدس سره) چیست؟

- سوالات فرعی

- ۱- تعریف جوان از دیدگاه اسلام چیست؟
- ۲- تعریف معنویت و تربیت دینی چیست؟
- ۳- جوان چه ویژگی‌هایی دارد؟
- ۴- چه کسانی می‌توانند جوان را در جهت معنویت یاری کنند؟
- ۵- چه کسانی در انحراف جوانان نقش دارند؟

روش تحقیق
روش تحقیق در این رساله به شیوة کتابخانه‌ای و
تحلیل محتوای کیفی است و برای این اساس از منابع اسلامی
نظیر قرآن، احادیث و صحیفه امام خمینی بهره برداری
شده است.

فصل اول

ادبیات تحقیق

مقدمه

بدون تردید آسید پذیرترین و در عین حال پر انرژی ترین و با ارزش ترین قشر از اقشار جامعه، جوانان هستند. جوانان به مثابه آینده سازان و گردانندگان آینده جامعه، اصلی ترین سرمایه هر کشور محسوب می شوند.

دوران نوجوانی و جوانی، بهترین دوران سازندگی و طی مسیر کمال برای انسان است، زیرا در این سنین هنوز شخصیت انسان شکل ثابتی به خود نگرفته و صفات و خصوصیات مذموم و عادات زشت در روح انسان رسوخ کامل نیافته، بنابراین می توان با زحمت کمتری آنها را تضعیف کرد و در جهت تزکیه، به موفقیت های شایانی دست یافت. حال آن که در سنین بالاتر که شخص مدت زمان بیشتری با این صفات و عادات مانوس بوده و برطبق آنها عمل می کند. این صفات شدت و عمق بیشتری یافته و در مواردی برای او تبدیل به ملکه می شود، لذا نجات از شر آنها کار چندان آسانی نیست. از سوی دیگر فرایند تغییر در نگرش، رفتار و باور جوانان در مقایسه با بزرگسالان راحت تر انجام می پذیرد، چرا که بعد احساس نگرش و بینش جوانان نسبت به افراد، مسایل و پدیده های مختلف، بسیار مهم و در عین حال انعطاف پذیر است.^۱

مهمترین گامی که نسل جوان مسلمان و دیندار در عصر نوگرایی امروز پیش از هر چیز باید بردارد، این

^۱ - علی باقر نصرآبادی، مقاله، کمیسیون اجتماعی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان، ص ۲۱.